

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.8.80-92

УДК: 721,725, 728

д.арх, професор **Кравченко І.Л.**,
kravchenko.il@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-3972-5215,
Акопник С.В.,
akopnyk.sv@knuba.edu.ua, ORCID: 0000-0002-8133-2220,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ТА ХАРАКТЕРНІ ПРИЙОМИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

Представлений аналіз факторів впливу на формування архітектури для осіб похилого віку. Фактори умовно згруповані на зовнішні та внутрішні. Обґрунтовано характерні прийоми формування архітектури закладів для літніх людей, як певної відповіді на вплив факторів. Прийоми запропоновано розглядати у категоріях: структурно-функціональні, об'ємно-просторові та архітектурно-планувальні. Окремі позиції у кожній категорії проілюстровані архітектурними прикладами.

Ключові слова: архітектура соціальних закладів; заклади соціального захисту; архітектура для людей похилого віку; будинки для літніх людей; реабілітаційні центри.

Актуальність теми та постановка проблеми. Згідно із дослідженнями фахівців з психології людей літнього віку, літній вік науковцями трактується як окремий етап у такому періоді життя людини, як вік пізньої дорослості, старість, поряд із старечим віком і віком довгожителів. Пізня дорослість є специфічним новим періодом життя людини, який деякі науковці за окремими характеристиками протиставляють дитинству: адже в дитинстві відбувається опанування певних знань, умінь, навичок, а в пізньому віці – їхнє згасання. Проте більшість учених вважають, що цей особливий етап не є «негативом» дитинства, адже різні фази старіння не зустрічаються в період становлення особистості. Крім того, в пізній дорослості відбуваються не лише деструктивні (руйнівні) процеси, а й конструктивні, з'являються нові вміння, якості, особливості [1]. На початку ХХІ століття загальносвітовий процес старіння набув безпрецедентних масштабів, які не мали аналогів за всю історію розвитку людства [2]. Старіння населення є однією з найбільш характерних ознак сучасності. Середня тривалість життя людей в світі з 1950 р. збільшилася на 20 років, а до 2050 р. зросте ще на десять років [3]. Крім глобальної світової проблеми старіння населення, що зумовлює необхідність якісного перегляду підходів до формування середовища для літніх людей, є ще багато факторів, які

спонукають до реорганізації уявлень про потреби осіб похилого віку та вироблення конкретних пропозицій формування середовища для такої категорії населення. Відповідно, дослідження різних аспектів проблем людей похилого віку охоплюють широке коло питань та різні галузі знань. Від суто медичного аспекту, що є, насправді, визначальним, до питань формування архітектури закладів для осіб похилого віку, у відповідності до сучасних суспільних, соціальних, психологічних та інших вимог, з метою створення оптимального середовища для життя, отримання певних послуг з лікування, реабілітації та оздоровлення, різних професійних та непрофесійних освітніх програм для літніх людей.

Мета статті. Зведений аналіз факторів впливу на архітектурне формування соціальних закладів для осіб похилого віку та виявлення характерних прийомів формування архітектури будівель даного профілю.

Аналіз досліджень і публікацій. Авторами статті свого часу були досліджені фактори впливу на формування архітектури закладів неформальної освіти та розвиток таких закладів, до яких входять і освітньо-просвітницькі заклади для осіб похилого віку, такі, як університети третього віку, заклади освіти дорослих різних типів та призначення, освітні та доглядові програми на базі центрів соціального захисту населення тощо. Подібні програми є, наразі, популярною функціональною складовою у центрах для осіб похилого віку [4-6]. У роботі Бірілло І.В., Попович А.О., Мартинова В.Л. досліджувались архітектурно-композиційні прийоми планування закладів інтернатного типу для людей літнього віку, низка факторів як зовнішніх, так і внутрішніх, що впливають на планування відповідних закладів [7]. Обиночна З.В. досліджувала функціонально-планувальну організацію центрів для спільного тимчасового перебування осіб похилого віку та дітей-сиріт [8]. Здетовецька Н. у своєму дослідженні житла для літніх людей, зазначає, що поєднання житла та інших громадських функцій (просторів) є таким планувальним методом, що сприяє активності, взаємодії та соціалізації людей похилого віку. Науковиця зазначає, зокрема, що одним з основних принципів планувальних рішень є усунення різних бар'єрів: візуальних, когнітивних та бар'єрів руху [9]. Цікавим є дослідження фахівців з Туреччини та студентів факультету архітектури Karabuk University, які розглядали на першому етапі роботи низку досліджень на різні теми, такі як якість життя, задоволеність користувачів, просторова організація, масштаб будинків для престарілих, конфіденційність, а також ідеологічне та філософське підґрунтя просторових проблем, та, у другому етапі своєї роботи, проводили польові дослідження у співпраці з муніципалітетом у межах дослідницького проекту "Nursing Home and Elderly Care Centre", метою якого було саме створення проекту такого об'єкту архітектури [10].

Виклад основного матеріалу. На формування архітектури закладів для літніх людей впливає низка факторів. Бірілло І.В., Попович А.О., Мартинов В.Л. у дослідженні факторів впливу на формування архітектурного середовища геріатричних закладів поділяють їх на зовнішні та внутрішні. Науковці зазначають, що зовнішні фактори представляють собою середовищну оболонку, в умовах якої формується архітектурний об'єкт, до них відносяться: соціально-економічний фактор, містобудівний фактор, медичний фактор тощо [7].

Потужною групою зовнішніх факторів впливу є соціально-економічна складова. Вплив цієї групи факторів є особливо відчутним у наступних аспектах [4, 11-13]:

- соціально-демографічний аспект - збільшення відсотка дорослих та літніх людей по всьому світу; вікова структура населення; сучасні суспільні вимоги та запити на якісний перегляд ставлення суспільства до осіб похилого віку;

- соціально-професійний - соціалізація громадян різного віку, у тому числі й літніх людей, інтеграція та реінтеграція їх у суспільство, шляхом набуття нових або актуалізації вже набутих раніше професійних навичок;

- соціально-територіальний аспект – концентрація, міграція та природний рух населення;

- соціально-етнічний - мова, культура, традиції, менталітет тощо. Цей аспект суттєво впливає на формування архітектури, оскільки одним із сучасних підходів створення, так би мовити, цільових завдань на проектування є тісна співпраця із громадами, які є основними замовниками певного архітектурного продукту, а, відтак, мають бути враховані місцеві звички та традиції [4,11]

- економічні аспекти - старіння населення створює проблеми для економік країн, і стан здоров'я людей похилого віку викликає занепокоєння. Люди похилого віку мають більші потреби у здоров'ї та довготривалому догляді, ніж молоді люди, що призводить до збільшення витрат. Вони також менш схильні до роботи, якщо вони нездорові і можуть створити економічне навантаження на сім'ї та суспільство. Як і всі інші, люди похилого віку потребують як фізичної, так і економічної безпеки, але тягар забезпечення цих цінних паперів ляже на меншу частину населення [12,13].

Внутрішні фактори визначають низку нормативних, середовищних та функціональних змін та вимог до структури відповідних будівель [6]. Ці фактори включають: характеристику контингенту проживаючих за руховою активністю, ступенем самообслуговування тощо; спосіб життя категорій інвалідів; характер процесів, які визначають функціональні блоки приміщень та їхній взаємозв'язок; соціально-психологічний вплив організації внутрішнього

простору будинку для затишку та комфорту [7].

Прийоми формування архітектури закладів для літніх людей зумовлені впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, та є певною відповіддю, реакцією на їх дію. Архітектура для осіб похилого віку демонструє низку рішень, серед яких можна виокремити прийоми, які можна назвати загальними, але є й такі, що претендують на певну унікальність. Далі запропоновано проаналізувати такі прийоми у наступних категоріях: структурно-функціональні, об'ємно-просторові та архітектурно-планувальні. Здебільшого мова йде про довгострокове перебування людей похилого віку, що потребують постійного догляду. Але, надалі розглядатимуться приклади та прийоми, що пропонують інші або додаткові складові до суто доглядового призначення функціоналу закладів для літніх людей. Така сучасна тенденція наразі спостерігається, як результат переосмислення ідеї догляду і піклування та зміщення акцентів у практиці роботи із літніми людьми: з позитивного догляду та охорони здоров'я до збереження якості життя, що, у свою чергу, зумовлює додавання різних функцій до стандартного набору.

Структурно-функціональні прийоми, в даній специфіці, ті, що дозволяють прийняти концептуальні рішення щодо формування архітектури закладів для літніх людей. Автори відносять до цієї групи наступні:

– функціональна кооперація, прийом характерний для закладів, які поєднують лікувальні, реабілітаційні, дозвілєві та житлові функції, тобто для комплексів для людей похилого віку (рис.1) [14];

– функціональна гнучкість та, разом із тим, чітке зонування, забезпечує зручність для персоналу, що обслуговує, з однієї сторони, з іншої сторони – впроваджує чіткий розподіл зон для груп користувачів комплексу, які мають різні проблеми із здоров'ям, зон для колективного відпочинку та спілкування пожилців і відвідувачів та зон, груп, блоків приватних приміщень (житлові чарунки);

– поєднання різних вікових груп користувачів – тут мова йде про заклади, де постійно чи тимчасово перебувають і літні люди, і діти [8]. Це може бути поєднання будинків для літніх людей із дитячим садками, або із інтернатними закладами для дітей-сиріт тощо. Такий досвід, наприклад, є вже понад 40 років у Японії. Kotoen, «yoro shisetsu» (заклад для дітей і людей похилого віку) у Токіо, є найстарішим інтегрованим закладом для вікових груп у Японії, відкритим у 1976 році. Тут взаємодія працює у обидві сторони: люди похилого віку можуть волонтерити в дитячій кімнаті, діти відвідують загальні зони будинку престарілих, і обидві вікові групи об'єднуються для проведення особливих заходів [15].

– функціональне поєднання архітектурного об'єму і ландшафту, коли

середовище, що оточує та штучне середовище (архітектура) діють комплексно, як певний терапевтичний засіб.

Рис.1. Комплекс для людей похилого віку Eltheto від 2by4-architects, Рійсен, Нідерланди [14]:

а – загальний вигляд; б – зовнішній громадський простір;
в – тривимірна модель комплексу.

Чотири житлові блоки в комплексі Eltheto забезпечують житло для незалежних літніх одиноких і сімейних пар, людей похилого віку з хворобою Альцгеймера, людей похилого віку з соматичними вадами та людей похилого віку з розумовими вадами. Ці 4 житлові блоки розташовані навколо кількох громадських просторів, які пов'язують житлові квартали, центри охорони здоров'я та простори навколо комплексу. Мета Eltheto — зберегти людей похилого віку частиною сучасного життя та суспільства, забезпечуючи відповідне медичне обслуговування та житло, яке відповідає їхнім поточним потребам. Якщо їхні потреби зміняться, вони зможуть отримувати медичну допомогу вдома або переїхати в одну з інших будівель Eltheto, які призначені для надання більш спеціалізованої медичної допомоги [14].

Сучасні об'ємно-просторові прийоми формування архітектури закладів для літніх людей базуються на впровадженні відповідних сценаріїв лікування та догляду, і на створенні дружньої до людини будь-кого віку атмосфери.

Характерні прийоми даної групи автори виділяють такі:

- застосування комбінованих об'ємно-просторових схем, відповідно до обраних сценаріїв функціонування закладу (комплекс, реабілітаційний центр, житловий будинок із обслуговуванням тощо);
- прийом функціонального блокування дозволяє виокремити відповідні блоки (загальний лікувально-адміністративний блок, громадське харчування, житлові корпуси / блоки / чарунки тощо), та поєднати їх у об'ємі будівлі (теплі криті переходи, загальні рекреації) або функціональними зв'язками на території (рис.2);
- влаштування внутрішніх дворів, прийом, що широко використовується у закладах для літніх людей;
- по поверхове зонування.

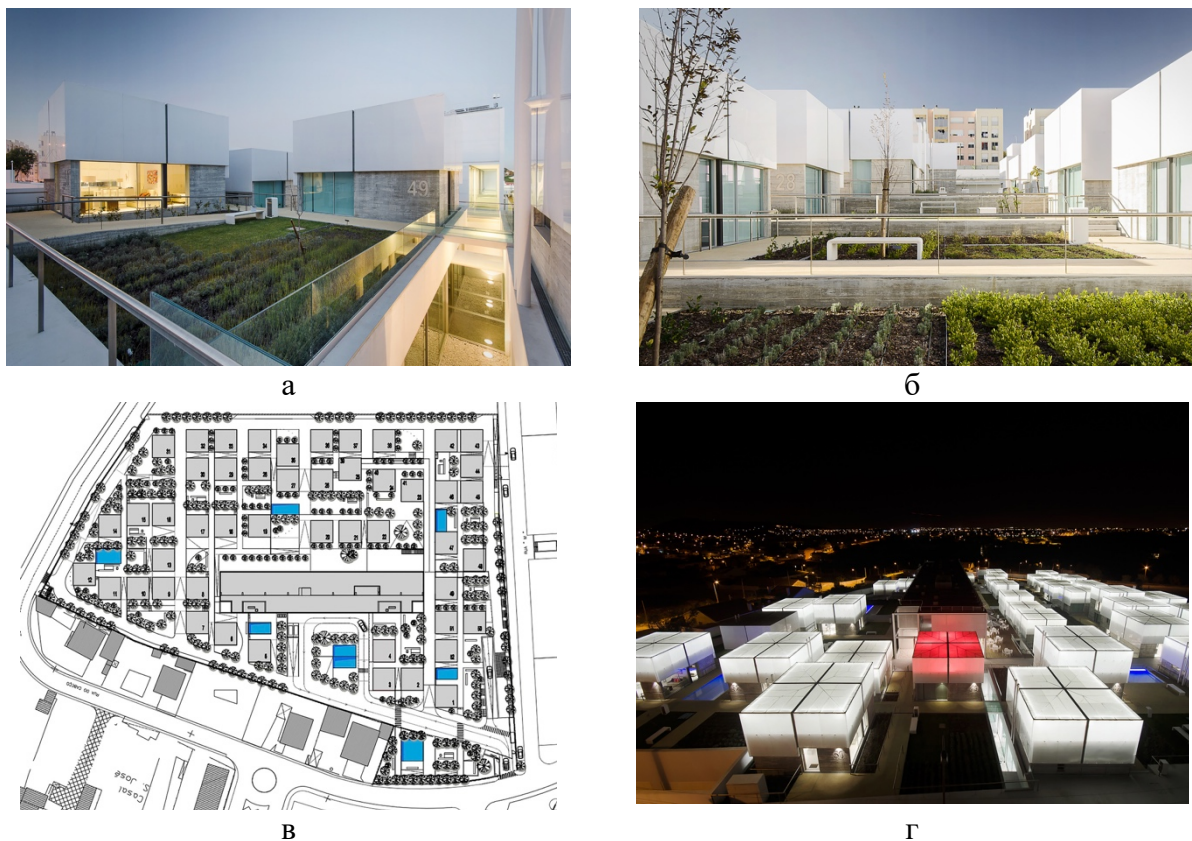

Рис.2. Соціальний комплекс для людей похилого віку від Guedes Cruz Arquitectos, Алкабідече, Португалія [16]:

а,б – вид на житлові чарунки із невеличкими присадибними ділянками; в – схема генерального плану комплексу; г – вигляд комплексу у нічний час.

Соціальний комплекс для літніх людей у м. Алкабідече, що завершений у 2012 році, створений з використанням блок-модулів - житлових будиночків простих прямокутних форм з розміром модулю 7,5 м. На території комплексу знаходяться 52 таких будинки та центральний корпус. Кожний будиночок має невеличку присадибну ділянку. Центральна будівля містить усі загальні

служби, необхідні для належного функціонування та якості проживання. Прозорі дахи будинків виконують функцію нічного освітлення, вони вмикаються групами по 10 по черзі. Покрівлі цих будиночків виконують і інші функції. У разі надзвичайної ситуації користувачі можуть увімкнути сигнал тривоги, який сповістить диспетчерську станцію, розташовану в центральній будівлі, і світло коробчастого даху зміниться з білого на червоне [16].

Архітектурно-планувальні прийоми є потужним засобом для створення сучасного середовища для літніх людей, за їх допомогою впроваджуються як більш спокійні сценарії життя користувачів таких центрів, так і активні, тобто такі, де основною метою є примусове спонукання до активної фізичної діяльності (рис.3).

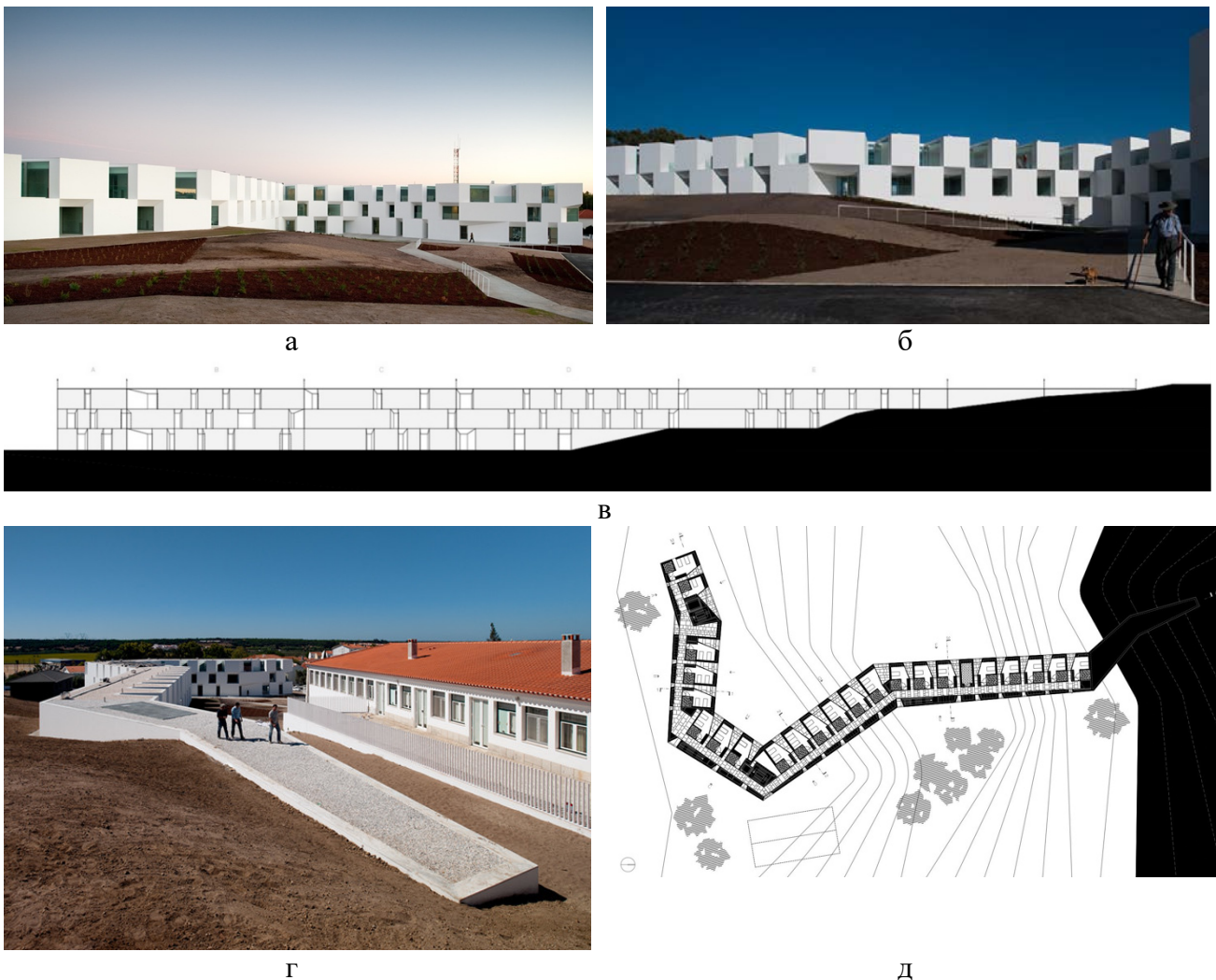

Рис.3. Будинок для літніх людей від Aires Mateus, Алкасер-ду-Сал, Португалія [17]:
а,б – зовнішній вигляд; в – фасад; г – вигляд будинку з верхнього рівня;
д – план верхнього поверху.

Будинок для літніх людей у м. Алкасер-ду-Сал, Португалія, за словами самих архітекторів (Aires Mateus), базується на уважному прочитанні життя

дуже специфічної спільноти, такого собі мікросоціуму зі своїми правилами. Це програма, десь посередині між готелем і лікарнею, яка прагне зрозуміти та переосмислити поєднання соціального / приватного, відповідаючи потребам соціального життя та, водночас, усамітнення [17]. Корпус будівлі розташований впоперек рельєфу, його покрівля є експлуатованою, та на неї можна легко потрапити зверху (див. рис.3г). У проєкті закладена певна філософія «перетворення ідеї шляху в життя, а його час у форму». Житлові чарунки поєднані протяжним ламаним коридором, а благоустрій наслідує форми рельєфу – все це зумовлює переміщення пожитців та не дає, так би мовити, змоги зупинитись та застигти (див. рис.3а,б, д). Тут можна побачити спробу як засобами архітектури спонукати літню людину до руху та, разом із тим, до зустрічей, спілкування та соціалізації.

Серед характерних архітектурно-планувальних прийомів доцільно виокремити такі, що якісно відрізняють архітектуру для літніх людей в наш час:

- прийом диференціації та поєднання різних типів житлових та громадських просторів;
- прийом застосування простору, що перетікає, влаштування спільних рекреацій різного розміру поряд із житловими групами, або в середині них;
- використання експлуатованих покрівель у поєднанні із предметним ландшафтом, де і архітектура і рельєф (за наявності) працюють на основну мету – забезпечення якості життя та спонукання до руху, спроба збереження / відновлення рухових функцій літніх людей (див. рис.3).

Висновки. Архітектура для літніх людей стає наразі набагато більш потужною типологічною ланкою аніж була раніше. З одного боку це зумовлено прогресуючим старінням населення, і, як наслідок, збільшенням частки осіб літнього віку у соціумі, з іншого боку – зміною у ставленні до таких людей, а разом і зміною до концепцій створення відповідного архітектурного продукту. Сучасні погляди – збереження якості життя та спонукання до активних фізичних та розумових дій – оформлюються у архітектурні концепції та, під дією зовнішніх та внутрішніх факторів, пропонують нову якісну архітектуру. Низка прийомів, що означені у статті, є вже конкретними засобами створення штучного простору для літніх людей, засобами, де майже кожний з яких не є суто технічним проєктуванням, а має певне філософське підґрунтя і враховує як специфіку буття літніх людей у соціумі на даний момент, так і довгострокове збереження фізичного та ментального здоров'я, спонукання до руху, запобігання застиглоті у своєму стані.

Список джерел

1. Коваленко О., Лук'янова Л., Помиткін Е., Московець Л. *Психологія людей літнього віку*. Навч. посібн. Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ: Вид-во ТОВ «Геопрінт». 2021. 288 с.
2. Тополь О. Демографічне старіння в контексті формування стратегій соціальної підтримки літніх людей. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія: Філософія, педагогіка, психологія*. Київ: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, 2015. Вип. 38. С. 55-61.
3. Кухта М.П. Проблема старіння населення в контексті євроінтеграції. *Молодий вчений*. Одеса: Видавництво "Молодий вчений", 2016. Вип 4.1 (31.1). С. 69–72.
4. Iryna L. Kravchenko. External and internal factors of influence on development of architecture of non-formal education establishments. *STRUCTURE AND ENVIRONMENT*. Kielce, 2019. No. 3/2019 vol. 11. P. 177-189. DOI: <https://doi.org/10.30540/sae-2019-013>.
5. Кравченко І.Л., Акопник С.В. Архітектура закладів неформальної освіти за кордоном у період їх інтенсивного розвитку та розгалуження (1941 – 1956 роки). *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. Київ: КНУБА, 2022. Вип. 62. С. 3–14. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.3-14>.
6. Кравченко І.Л. Теоретичні основи формування архітектури закладів неформальної освіти [Текст]: автореф. дис. д-ра архітектури: 18.00.01 / Кравченко Ірина Леонідівна; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. - Київ, 2021. - 45 с.: рис.
7. Бірілло І.В., Попович А.О., Мартинова В.Л. Архітектурно-композиційні прийоми планування закладів інтернатного типу для людей літнього віку. *Теорія і практика дизайну. Дизайн архітектурного середовища*. Київ: НАУ, 2019. Вип. 18. С.7-15. DOI: <https://doi.org/10.18372/2415-8151.18.14354>.
8. Обиночна З.В. Функціонально-планувальна організація центру для спільного тимчасового перебування осіб похилого віку та дітей-сиріт. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. Київ: КНУБА, 2022. Вип. 62. С. 292–303. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.292-303>.
9. Zdetovetska, N. Архітектура активного довголіття: сучасні моделі житла для людей похилого віку. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. Київ: КНУБА, 2020. Вип. 57. С. 270–286. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.57.270-286>.
10. Ahmet Emre Dinçer, Selda Cansu TEMEL, Sebile Merve. Elderly care centres and architectural studio experience. Conference: INTE 2023 International Conference on New Horizons in Education, At: Roma-Italy. July 27-28, 2023. P.262-274. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/376520515_ELDERLY_CARE_CENTRES_AND_ARCHITECTURAL_STUDIO_EXPERIENCE/ (дата звернення 19.06.2024).
11. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. *Соціологія: навчальний посібник для студ. вищих навчальних закладів*. Київ: КОНДОР, 2009. 550 с. ISBN 978-966-351-222-8.

12. Лесік І.М., Золотухіна Д.Д. Старіння населення: соціально-економічні наслідки. Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 9-10 листопада 2018 року). Херсон: Молодий вчений, 2018. С. 97–100.
13. Лесік, І., Каур, Т., Дубенюк, Я. Соціально-економічні наслідки старіння населення України. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-11.06.2021.v1.38>.
14. Eltheto Housing and Healthcare Complex / 2by4-architects. ArchDaily. 29 Sep 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.archdaily.com/774238/eltheto-housing-and-healthcare-complex-2by4-architects> (дата звернення 20.06.2024).
15. Matthew Usher. To Design for the Elderly, Don't Look to the Past. ArchDaily. 30 Oct 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.archdaily.com/904759/to-design-for-the-elderly-dont-look-to-the-past> (дата звернення 20.06.2024).
16. Social Complex in Alcabideche / Guedes Cruz Arquitectos. ArchDaily. 29 Jan 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.archdaily.com/591843/social-complex-in-alcabideche-guedes-cruz-arquitectos> (дата звернення 20.06.2024).
17. Houses for Elderly People in Alcácer do Sal / Aires Mateus. ArchDaily. 06 Feb 2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.archdaily.com/328516/alcacer-do-sal-residences-aires-mateus> (дата звернення 20.06.2024).

D.Sc., Professor **Kravchenko Iryna**,
Associate professor **Akopnyk Svitlana**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

FACTORS OF INFLUENCE AND CHARACTERISTIC TECHNIQUES OF FORMING THE ARCHITECTURE OF BUILDINGS FOR THE ELDERLY

The article presents an analysis of influencing factors on the formation of architecture for the elderly. Factors are conventionally grouped into external and internal. The characteristic methods of forming the architecture of institutions for the elderly are substantiated, as a certain response to the factors impact. Techniques are proposed to be considered in the following categories: structural-functional, volumetric-spatial and architectural-planning. Individual positions in each category are illustrated with architectural examples.

External factors represent the environmental envelope under which the architectural object is formed, they include: socio-economic factor, urban planning factor, medical factor, etc. A powerful group of external influencing factors is the socio-economic component. The influence of this group of factors is particularly noticeable in the following aspects: socio-demographic aspect; socio-professional; socio-territorial aspect; socio-ethnic; economic aspects - the aging of the population creates problems for the economies of countries, and the health of the elderly is a concern. Internal factors include: characteristics of the contingent of residents in terms of motor activity, degree of self-care, etc.; the way of life of disabled categories; the nature of the processes that determine the functional blocks of the premises and their relationship; socio-psychological impact of the organization of the interior space of the house for coziness and comfort.

Techniques for forming the architecture of institutions for the elderly are conditioned by the influence of external and internal factors and are a certain answer, a reaction to their action. Architecture for the elderly demonstrates a number of solutions, among which you can single out techniques that can be called general, but there are also those that claim certain uniqueness. It is proposed to analyze such methods in the following categories: structural-functional, volumetric-spatial and architectural-planning.

Architecture for the elderly is currently becoming a much more powerful typological link than it was before. On the one hand, this is due to the progressive ageing of the population, and, as a result, increases in the share of elderly people in society, on the other hand, a change in the attitude towards such people, and now also a change in the concepts of creating an appropriate architectural product. Modern views — preserving the quality of life and encouraging active physical and mental actions — are formed into architectural concepts and offer new high-quality architecture under the influence of external and internal factors. Several methods defined in the article are already concrete means of creating an artificial space for the elderly, where almost every one of them is not a purely technical design, but has a certain philosophical basis and takes into account the specifics of the existence of the elderly in society at the moment, as well as long-term preservation of physical and mental health, encouragement to move, prevention of stiffness in one's condition.

Keywords: architecture of social institutions; institutions of social protection; architecture for the elderly; homes for the elderly; rehabilitation centres.

REFERENCES

1. Kovalenko O., Lukyanova L., Pomytkin E., Moskovets L. *Psychology of elderly people [Psykhologhiya lyudey litn'oho viku]*. Education manual. Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun National

Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv: "Geoprint" LLC. 2021. 288 p. {In Ukrainian}

2. Topol O., (2015). Demographic aging in the context of forming strategies for social support of the elderly [Demografichne starinnya v konteksti formuvannya stratehiy sotsial'noyi pidtrymky litnikh lyudey]. *Bulletin of the Institute of Child Development. Series: Philosophy, pedagogy, psychology*, (38), 55-61. {In Ukrainian}

3. Kuhta M.P. (2016). The problem of population aging in the context of European integration [Problema starinnya naseleння v konteksti yevrointehratsiyi]. *Young scientist*, (4.1 (31.1)), 69–72. {In Ukrainian}

4. Iryna L. Kravchenko (2019) External and internal factors of influence on development of architecture of non-formal education establishments. *STRUCTURE AND ENVIRONMENT*. Kielce, Vol. 11, No. 3/2019, pp.177-189. DOI: <https://doi.org/10.30540/sae-2019-013>ю {in English}

5. Kravchenko, I., & Akopyk S. (2022). Architecture of informal education institutions abroad during their intensive development and branching (1941 - 1956)], *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (62), 3–14. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.3-14>. {In Ukrainian}

6. Kravchenko, I.L. (2021), Theoretical bases of formation of architecture of non-formal education institutions [Teoretychni osnovy formuvannya arkhitektury zakladiv neformal'noyi osvity], *Synopsis of Doctoral dissertation*, Kyiv National University of Construction and Architecture, Kyiv, UA, 45 p. {In Ukrainian}

7. Birillo I.V., Popovych A.O., Martynova V.L. (2019). Architectural and composition administration of planning places of internal type for middle ages [Arkhitekturno-kompozytsiyni pryomy planuvannya zakladiv internatnoho typu dlya lyudey lit'oho viku]. *Theory and practice of design. Architectural environment design*, (18), 7-15. <https://doi.org/10.18372/2415-8151.18.14354>. {In Ukrainian}

8. Obynochna Z.V. (2022). Functional and planning organization of a shared accommodation centre for the elderly and orphans. *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (62), 292–303. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.62.292-303>. {In Ukrainian}

9. Zdetovetska, N. (2020). Architecture of active longevity: modern housing models for the elderly. *Current Problems of Architecture and Urban Planning*, (57), 270–286. <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.57.270-286>. {In Ukrainian}

10. Ahmet Emre Dinçer, Selda Cansu TEMEL, Sebile Merve. (2023). Elderly care centres and architectural studio experience. Conference: INTE 2023 International Conference on New Horizons in Education, At: Roma-Italy, 262-274. https://www.researchgate.net/publication/376520515_ELDERLY_CARE_CENTRES_AND_ARCHITECTURAL_STUDIO_EXPERIENCE/ (accessed 19.06.2024). {in English}

11. Verbets V.V., Subot O.A., Hrystiuk T.A. *Sociology: study guide for higher educational institutions students [Sotsiologiya: navchal'nyy posibnyk dlya stud. vyshchyykh navchal'nykh zakladiv]*. Kyiv: CONDOR, 2009. 550 p. ISBN 978-966-351-222-8. {In Ukrainian}
12. Lesik I.M., & Zolotukhina D.D. (2018). Population aging: socio-economic consequences [Starinnya naseleння: sotsial'no-ekonomichni naslidky]. Economic development of the state, regions and enterprises: materials of the II international scientific and practical conference (Odesa, November 9-10, 2018). Kherson: Young scientist, 97–100. {In Ukrainian}
13. Lesik, Iryna & Kaur, Tetiana & Dubeniuk, Yana. (2021). SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF THE AGING POPULATION OF UKRAINE. <https://doi.org/10.36074/logos-11.06.2021.v1.38>. {In Ukrainian}
14. Eltheto Housing and Healthcare Complex / 2by4-architects. ArchDaily. 29.09.2015. <https://www.archdaily.com/774238/eltheto-housing-and-healthcare-complex-2by4-architects> (accessed 20.06.2024). {in English}
15. Matthew Usher. To Design for the Elderly, Don't Look to the Past. ArchDaily. 30.10.2018. <https://www.archdaily.com/904759/to-design-for-the-elderly-dont-look-to-the-past> (accessed 20.06.2024). {in English}
16. Social Complex in Alcabideche / Guedes Cruz Arquitectos. ArchDaily. 29.01.2015. <https://www.archdaily.com/591843/social-complex-in-alcabideche-guedes-cruz-arquitectos> (accessed 20.06.2024). {in English}
17. Houses for Eldery People in Alcácer do Sal / Aires Mateus. ArchDaily. 06.02.2013. <https://www.archdaily.com/328516/alcacer-do-sal-residences-aires-mateus> (accessed 20.06.2024). {in English}